

PUBLICACIÓ QUINZENAL

Palafugell 28 Febrer 1906

Any II

Núm. XV

SUMARI *El problema de la producció Suro-tapera*, per Martí Roger.—*En Gori Mistaire*, per J. Pous i Pagés.—*...*, per Joaquim Bonet.—*La Quàdriga*, per Gabriel Alomar.—*Cap-vespre*, per Maria Dolors Cortada.—*Dos Amors*, per Antón Busquets i Punset.—Folletí: *Brand*, per Enric Ibsen, plec XIII de la traducció Catalana.

El problema de la producció Suro-tapera

FA molts i molts anys que sento parlar de la crisi de la indústria suro-tapera.

Encara anava a estudi, que ja havia sentit moltes veus profètiques que asseguraven que no podríem retenir entre nosaltres la indústria que dóna vida a nostra Comarca, a pesar d' haver nascut en ella, per mancar-li la protecció dels poders públics del nostre país, tant diferents en sa manera d' obrar dels de les nacions estrangeres, que imposant drets a la importació dels taps en llurs respectius països a la vegada que deixant entrar lliurement el suro en pannes, havien conseguit arrelar en cada un d' ells la fabricació dels taps, lo que no haurien conseguit d' altra manera, tenint en compte la superioritat dels fabricants i obrers catalans.

Presentat aixís el problema amb aquesta senzillesa, sense estudiar-lo més detingudament, i tenint en compte qu' en el nostre país tenim la primera materia, la seva resolució no pot ser més fàcil, si ls poders públics volen complir am son deber.

O se celebren tractats de comerç am les nacions consumidores a fi i efecte de que se rebaixin els drets d' entrada dels taps, o se posen forts drets d' exportació al suro en pannes.

Pero ja alguns feren present que Espanya no es l' únic país productor de suro, per quina raó ls drets

d' exportació no donarien cap resultat, ans al contrari tal volta dificultarien la celebració de tractats de comerç, dibuixant-se desde aleshores clarament les dues tendències: la proteccionista i la lliure cambista.

Han anat passant els anys; Espanya posá un dret d' exportació de cinc pessetes els cent kilos al suro en pannes, les nacions estrangeres quasi totes han pujat els drets d' importació dels taps; i a pesar de tot la indústria s' ha anat desenrotllant en sentit progressiu, augmentant la riquesa de la nostra Comarca, i no han parat ni un sol moment les veus alarmadores, afirmant un día i un altre que la indústria suro-tapera pateix una crisi fonda: que cal preocupar-sen, reclamant la protecció dels poders públics.

I aquest fet es tant palpable i l' tenim tant a la vista que sembla estrany que no se li presti la atenció que s mereix.

Les veus que pregonen avui com pregonaven avans la existencia de la crisi son atendibles, i ns demostren que hi ha qui sofreix, qui troba dificultats pera fer anar endavant el seu negoci: que es cert que hi hagi crisi.

Peró per altra part si fins l' any 1903 i tal volta fins l' any 1904, hi ha hagut un verdader progrés, verdader creixement, demostrat no sols per l' augment de la exportació dels productes elaborats, a la vegada que pel major consum interior, sino també per l' augment de treballadors que s notá en

els principals pobles de la Comarca (1) cal convenir en que la crisi es en gran part interior, i que per lo tant poca influència han d'exercir en ella les mides aranzelaries.

Es caràcter comú dels pobles mancats d'iniciatives creure en la esclussiva virtut de la política aranzelaria pera fer viure una industria determinada am vida plena i robusta.

Precisament a Espanya tenim l'exemple que ns demostra, que allà on no hi ha esforç individual, son inútils totes les mides que prenguin els governs.

¿Perquè a Castella, i demés regions no esta arrejada la industria textil?

¿Perquè les fàbriques de curtits han anat desapareixent de Ronda i altres ciutats i viles d'Andalusia, i a Catalunya ha progressat aquesta important industria?

¿No están subjectes totes las regions d'Espanya an el mateix règim aranzelari?

Doncs ¿quina es la causa d'aquesta diferencia?

Que s desenganyi tot-hom, allà on manquin les iniciatives individuals, allà on se confi en els poders públics, pera resoldre les dificultats que s presentin, no es possible qu' arrelí mai cap industria.

Afortunadament aqui, en el nostre pais, no manquen personalitats que confien en l'esforç propi pera sortir victoriosos de tots els obstacles que s presentin, i menys en mancaven temps enrera, en que dita confiança era la característica general de tots els nostres industrials, i per aixó posaren la industria tapera al grau de perfecció que havia arribat.

Peró la confiança en que aquesta superioritat no es perderia, la creencia de que s' havia arribat al maxim de perfecció, de que no fora possible la introducció de la maquinaria, cegà als nostres fabricants i s' adormiren.

I la maquinaria s' anà extenent de tal manera que, a no determinar-se els nostres industrials a abandonar la rutina i seguir la evolució natural i progressiva que tendeix a suprimir les màquines-homes, ja faria temps que la nostra industria se hauria expatriat.

Hi ha que fixar-se molt en tots els termes del problema, pera convencer-ens de que la solució depen en gran part de nosaltres mateixos.

Tot-hom sab que 'ls sistemes de tapar que substitueixen el suro per altres materies, ens fan molt la competencia. Cal fer la guerra doncs a tots aquets sistemes, essent més facil la victòria tenint com tenim la Higiene en favor nostre.

En aquesta comarca no ns envien cerveses ni gaseoses tapades am caoutxou: ¿perquè no podríem fer la guerra més extensa, no volguent pendre cap cervesa de la casa que usi altres medis de tapar que el suro? ¿Perquè no podríem fer lo mateix respecte de les aigües minerals?

Aquí és aon la intervenció dels poders públics no pot ser més oportuna, perque no protegeixin cap inferioritat, ni limitin la força progressiva de la competencia. Però no oblidant tampoc mai que en l'esforç personal de l'individu es allà on se troba la resolució del problema de la vida.

Un estudi detingut de la historia suro-tapera a Catalunya (que tal volta algún dia faci) ens demostrará palesament la veritat de la anterior afirmació.

No vui dir que la intervenció dels governs no siga convenient; però ha de ser en el sentit de donar facilitats pera que la iniciativa individual pugui desenvolupar-se progressivament: ha d'afavorir el medi ambient: si té mes extensió, aleshores es perjudicial.

Ni la protecció ni el lliure cambi per si sols, son signe de prosperitat. Els pobles mes avençats son l'Anglaterra lliure cambista; i ls Estats Units proteccionistes: tant a l'un com a l'altre, l'individu confia en si mateix pera guanyar-se la vida.

Si a Espanya auo s deixés sortir el suro en pannes, cas d'haver-hi augment de demandes de taps (lo que jo no crec), les servirien els més llestos, els més actius: indubtablement se posarien dos o tres noves fàbriques grans. Però lo més probable seria que aumentés el consum de taps am sols la corona de suro, i que tal volta sortissin nous invents que limitessin la necessitat dels nostres productes.

Per altra part, de conseguir bons tractats de comerç no s cregui que tornessin a la situació de anys enrera, en que am sols mil pessetes de capital se podia montar una fabriqueta i amb el treball crear-se una situació independenta. No hi ha dubte que la feina aumentaria perque no manquen els que saben evolucionar progressivament, confiant en l'esforç propi, puig que si avui lluitant am totes les dificultats no van enrera, el dia que les fronteres fossin obertes pot-ser combatirien am ventatge de preu als taps que tenen patent d'invenció.

Aclariria més el concepte un estudi dels fabricants groços i petits que am tot i la crisi van endavant, que no son tant pocs com molts se pensen. Però a més de que allargaria molt aquest article, pels que tinguin ulls i vulguin mirar, oïdos i vulguin oïr no es necessari.

MARTÍ ROGER.

President de la Cambra de Comerç de Palamós

(1) Tot-hom sab que a Sant Feliu, Palamós i Palafrugell, son molts els fusters, paletes i gent d'altres oficis que s' han convertit en carradors, triadors i tapers, i que molts pagesos guanyen jornal en les fàbriques com a camàlics.

En Gori Mistaire

(Fragmet d' una novela)

QUAN li deien que se li acabava de fer i vendre mistos, en Gori somreia maliciosament i passava de llarc, arronçant les espatlles, convençut de que la dita era sols un engany pera fer-lo alterar i riure una estona a costes séves.

Tant cert i segur n'estava, que ni volia escoltar las raons am que uns i altres feien per manera de donar-lin entenent. Infeliços! ¿Vès que li explicaven an ell, an en Gori Mistaire, de tots aquells embolics, de totes aquelles faules de gremis i privilegis que li retreien? mai de la séva vida, que no era curta, havia sentit parlar de rè que s' hi assemblés. I això que bé lin eren passades de coses i coses per les orelles, en els cinquanta-vuit anys que duia a sobre, rondant seguidament de poble en poble! ¿Com volien, doncs, que sen creiés un sol borrall de tot alló? Fins una criatura hauria vist que no podien esser sino invencions de gent desenteinada, am ganes de riure a l' esquena d'algú, sigui com sigui.

—Massa bon temps!—butzinava l'home de baix en baix, bo i tirant-se esquena amunt, de un cop de muscle, el paquet de la mercaderia que hi duia penjant, dintre un mocadoraç de quadros moradencs. —Si tinguessin forses mals-de-cap, no s' amuserien a treure-s del magí aquestes histories.

Que en totes elles no podia haver-hi de cert un sol mot, era prou declarat. Per què, veiam: quin dret hi tenia l govern a privar-li de que s guanyés la vida a la séva manera, mentres fos am tota honradesa? No fent tort a ningú, com no feia, tot-hom es llibert d'afanyar el pa com vol o com pot. I vendria mistos fins que no li quedés habiliior d'anar pel mon amb el paquet a coll! I el govern, per govern que fos, no tindria més remei que respectar-li el séu dret! Si no de bon grat, per força! Que per sobre l despotisme del govern sempre hi haurà lo que sigui de llei i de raó. On s'es vist! No més mancaria que a les séves velle-ses poguessin obligar-lo sense més ni més a mudar d' ofici! Ah, no: ni l'arcalde, ni l jutge, ni l tinent de civils, ni l mateix rei, am tot i la séva magestat, no tenien poder de semblant cosa!

I tranquil, convençut de que ningú li podia llevar la llibertat de buscar-se com volgués les queixalades, en Gori anava fent la ronda pels pobles, el paquet ben proveit de mistos de teia i d' esca, de caps fines i de monumentals vagons de cuina, que semblava com

si haguessin de durar una eternitat i al cap d'avall tenien més cartró que cerilles.

Les d' aquesta classe i els mistos de tota mena, se ls fabricava ell mateix: les fines les comprava a grosses de caps, aprofitant el descompte que li feien. I com era sol a mantenir-se, no havent mai volgut casar-se, perque deia que les d'ones no més serveixen de entrebanc, vivia descansat, am les curtes ganancies que la séva petita industria li donava.

Un italiá, expatriat durant aquells enrenous que a mitjans de l' altre segle trasbalsaren la séva terra, li havia ensenyada.

Era un homenet que semblava d' argent viu, am un gran bigotaç negre cargolat a la tremenda i una forra de cabell, tot rinxolat, igual que l pèl d' un goç de Terranova. Se deia *Giovanni*, els séus déus eran en Garibaldi i en Mazzini, i havia tingut de fugir disfregat del séu país, després d' una d' aquelles innombrables conspiracions que prepararen la formació de l' actual regne italiá. Estigué molt temps rodant d' una bauda a l' altra pel mig-jorn de França, sempre perseguit per les males arts de la policia, segons deia, fins que l' etzar de les séves peregrinacions el dugué a Figueres. I sigui que l' estada li agradés, sigui que la manca de cabals el privés de seguir la séva vida aventurera, lo cert es que allí va quedar-se, dient esguerradures de l' *infame tedesco* i establint, amb els pocs diners que havia salvat del temperi, una rudimentaria fábrica de mistos a l' extrem de la vila, en el barri costarut de sota l castell.

En Gori, que llavors tenia vint anys, fou el primer jornalier que va treballar-hi. Més ben dit: l' únic jornalier, tota la *schiera degli operai*, com deia enfáticamente el senyor *Giovanni*. De primer, perquè l modest capitalet de l' italiá no hauria suportat gaires luxes de personal; i després, quan ja l negoci anà de augment, perquè l veinat mirava de mal ull totes aquelles misterioses manipulacions que llençaven tant forta bravada de sofre i a les fosques rafecs de llum com els que surten de nit pels cementiris. Alló tenia l' aire molt sospitós: per força havia d'esser cosa de mal-art. I ningú volia anar a treballar-hi, per més bon jornal que l' italiá ls oferís.

—*Cospetto d'un diavolo!*— rondinava l' home indignat.—*Non avrei detto mai que le spagnuolo fosse d'una così brutta superstizione!*

--No s'hi amoini, senyor *Joanni*,--li feia en Gori.—Prengui-s'ho am catxaça, cregui-m. Aviat ne tindrem més que no n vulgui de gent a treballar.

I el séu pronóstic va complir-se punt per punt. No passaren gaires mesos, que n' ha-

EMPORIUM

PUBLICACIÓ QUINZENAL

Surt els dies 15 i 30 de cada mes

12 planes de text i 12 de folletí, mig any 3 pessetes

Anuncis en aquestes escobertes

1. ^a PLANA:	2. ^a , 3. ^a i 4. ^a PLANA:
3/4 = 35 ptes.	Entera = 25 ptes.
1/2 = 25 »	1/2 = 15 »
1/4 = 15 »	1/4 = 10 »
1/12 = 10 »	1/12 = 5 »

== El timbre a càrrec de l' anunciant ==

Núm. 15

guessin volgut de personal! Veient que no venia cap daltabaix, ni sortia cap mala cosa pels encontorns de la casa on l'italià tenia establert el seu laboratori, poc a poc s'anaren esbaint els temerosos recels que havien fet mirar am desconfiança aquella desconeguda industria; els veïns se tranquilisaren, i, ara un, ara l'altre, tots els treballadors que s'quedaven en vaga feien cap a trobar el senyor *Giovanni* pera que ls aplacés. Aviat el rónec casalot que anomenava pomposament la seva fàbrica fou esquifit pera hostatjar tota la gent que hi treballava. I l'home determiná engrandir el negoci, llogant la casa del costat i dividint l'industria en dugues seccions: l'una, de fabricació propiament dita; l'altra d'expedició.

En la primera, a càrrec den Gori, que havia pujat al grau de majordom, hi treballaven quatre homes i dugues noies, ells preparant les pastes, partint els tascons de teia i fent les cerilles; elles tallant i donant els banys a les tires de cartró que s'havien de convertir en mistos d'esca.— En l'altra secció regida per l'italià, que hi tenia el despatx, un recambró al peu de l'escala, amb una taula coixa i un parell de cadires mig desembalcades, hi havia cinc noies que feien les capses i empaquetaven les diferents menes de mercaderia.

Ademés d'aquest personal, que treballava a l'interior, el senyor *Giovanni* tenia una colla d'ambulants encarregats de fer la venda de poble en poble, mitjansant la comissió corresponent.

I el negoci anava a tota vela: l'italià s donava la gran vida.

Cada vespre, un cop tancada la fàbrica, després d'haver-se menjat amb una esgarrapada lo que li duïen d'un establiment veí, l'home abralava la pipotai cap a jugar al domino al café del Salau. I allí s passava la vetlla remenant les fitxes i discutint de la política amb els caps més calents de la vila, fins que a sortia embestint resolut els arbres de la Rambla, que en aquella hora de nit prenia sempre per *vili tedeschi*.

Perque el senyor *Giovanni*, ademés de la seva passió per en Garibaldi i en Mazzini, *i due fulmini della liberta*, com ell deia, ne tenia un altra per la beguda, tant o més grossa que la primera. Eren tantes les copes que buidava entre mig de las partidas *allá liberazione della santa Italia*, que al sortir feia unes esses més cargolades que les d'un tractat de caligrafia i es veia am cor de plantar cara a tots els *tedeschi* que se li presentessin.

El dissapte sobre tot, vetlla en que en Gori, *il suo caro luogotenente*, se deixava caure al café acabat de sopar, els brindis sovinte-

javen com pluja menuda. Aquell dia l senyor *Giovanni* deixava les fitxes en pau. I assegut davant per davant del seu majordom en el lloc més arreconat de l'establiment, lluny dels demés parroquians que arreglaven el país a força de pulmons i de cops de puny a la taula, l'home desfogava tot l'odi que sentia la seva ànima pels *tedeschi* i la teocracia, els dos butxins de l' *irredenta* Italia.

En Gori no acabava pas de fer-sen prou cabal de lo que allò podia esser. Sobre tot la teocracia mai havia pogut entendre si era una malura, o una mena de bestia selvatge, o un escamot de gent fascinerosa. De tot podia tenir, segons l'italià n parlava. I el xicot, no atrevint-se a demanar explicacions ben concretes pera no descobrir la seva ignorancia, se quedava sempre dubtós de la seva veritable naturalesa. Mes aixó no l privava d'engolir lo que tingués en la copa, cada vegada que l'italià aixecava la seva pera l'extermini d'aquella cosa enigmática, que era més sovint de lo que hauria convingut a la serenitat de les llurs testes.

Quan el senyor *Giovanni* s'havia ben esbravat, i els moços començaven de posar les cadires cap-i-culades sobre les taules, i en els caballets de rom que la d'ells cobrien no hi quedava una gota pera escurar, principal i majordom s'aixecaven entre verdes i madures i agafats de bracet, pera apuntalar l'un am l'altre llur marxa vacilant,— si bé l'italià volia fer entendre que era com mostra simbólica de la germanor, que hauria hagut d'haver-hi entre les dugues nacions llatines, pera exterminar la teocracia, *il mostro infame*,—sortien al carrer cantant a trenca nou de coll l'himne den Garibaldi. I començava la llarga i fadigosa peregrinació pera arribar a casa, costa amunt d'aquella pujada del castell, que, am tot i la seva amplaria excepcional, en semblants ocasions els venia ben estreta. A cada punt s'havien d'aturar tant aviat pera donar eixida a les fogoses peroracions del senyor *Giovanni*, com pera servir l'equilibri que amenaçava anar-sen enrenou, després d'un balandreig massa pronunciat de llur marxa sinuosa.

Tots dos vivien en el mateix carrer, sobtada costa amb honors de torrentera, tota descarnada per les aigües que am les pluges de hivern hi baixaven, i amb un rengle de casotes de mala mort a cada banda. Arrivats que hi eren a trenc de clar, després d'un sens fi d'incidents am les llambordes dels carrers i d'hostils mals-entesos am les cantonades, començava un nou conflicte. El senyor *Giovanni* dormia en la fàbrica: en Gori davant per davant, a casa sa mare. I era un mai acabar d'anades i vingudes d'una porta a l'al-

tra, abans no s' determinaven d' obrir cadascú la séva i anar-sen a jeure. En Gori, gelós de mostrar en tot i per tot la bona criança que havia rebut, per res d' aquest món volia deixar an el séu superior que no fos tancat dintre de casa. Més gaire bé sempre solia escaure-s que en el moment de posar el senyor *Giovanni* la clau en el pany se li aclarien les potencies d' una soptada inspiració, pera acabar d' un cop am tots els tirans de la terra, i agafant an el séu majordom per un braç, vulgues no vulgues, lin havia de fer tot seguit la explicació, bo i acompanyant-lo a casa, per més que en Gori s' resistia a permetre semblant mancament a l' ordre establert de llurs relacions.

—*Lascia dungne! Tutti siamo eguali sai?*
—declarava calorosament l' italià, sense fer cas de les protestes de l'altre.

I atravessaven el carrer a poc a poc, ensopegant amb el pedreguer que les plujes havien desenterrat, mentres el senyor *Giovanni*, manotejant desafortadament, s' aixecava de puntetes pera arribar a l' orella den Gori, abocant-hi en secret el plan meravellós que la fumera de l'esperit havia fet esbadellar en la séva testa.

Arrivats de l' altra banda i esplicada per peces menudes la formidable concepció revolucionaria, que en Gori aprobava en tots els detalls am silencioses capades, el xicot no podia permetre que l' séu principal se n' entornés sol i l'acompanyava respectuós fins a la séva porta. Més en aquell entremig l'home ja havia concebut un altre projecte de infalible resultat, i tornaven a desfer el camí de cap i de nou, i entretinguts en aquesta feina de llençadora, moltes vegades surtia el sol que encara l' italià no s' havia determinat de voltar la clau i anar-sen al llit, si no ls passava de quedar-se asseguts en el marge-peu, apuntalats l' un am l' altre i roncant com uns patriarques.

Aquells esplais a cap de setmana duraren llarc temps. L' italià cada dia estava més emprendre del séu *luogo-tenente*, tant per lo molt feiner que era, com per la respectuosa atenció am que escoltava les séves violentes diatribes contra la teocràcia i els *tedeschi*, sense contradir-lo mai, encara que parlés de tallar el coll a mitja humanitat.

I am tot aixó l' negoci dels mistos s' enfilava que era un gust. Cada dissapte, després de pagada la gent, al senyor *Giovanni* li quedava un pilot de moneda que s' ho valia. Qualsevol de natural més retingut, en poc temps s' hauria fet un benestar pera la vellesa, més ell no hi pensava en això. Fòra de lo necessari pera la vida i els menesters de la séva industria, tot ho deixava en el café, tot ho con-

vertia en begudes de variats colors i fortale-sa. D' en tota la vetlla l' moço no podia estar en repós un sol moment, portant-li copes i més copes, pera mantenir el foc sagrat de la séva eloqüencia llamp-feridora de tirans i tiranies; d' aquella eloqüencia, que cada vespre feia net de ceptres i coronas, al compàs del topar de les fitxes sobre l' marbre de la taula am gran admiració i bona part d' enveja dels arriats que l' escoltaven.

Desgraciadament, ni les ganancies del negoci, ni les emocions del domino, ni la diària voluptat dels séus triomfs oratoris, ni les dolces expansions que li oferien l' amistat i la beguda la vetlla dels dissaptes, podien expelir de la séva ànima l' corc que dia i nit la rosegava, l' anyorança de la patria, de la *sciagurata* terra nadiua, víctima d' *i due mostri accaniti*, l' Austria i el Papat. Solament el perill de veure-s fusellat o reclós en l' infern de una fortalesa tudesca li feia suportar en terra estrangera les tristors d' aquella anyorança. Més així que començaren a correr veus volants de si en Garibaldi organisava de nou els séus voluntaris pera empendre una altra campanya en pro de l' unitat italiana, ja no pogué aguantar-se més. Sense escoltar concells d' amic, ni tenir compte de la séva conveniencia, mal-vengué an en Gori, que en aquell temps havia fet un reconet, tot lo que tenia, abandonant el benestar material d' aquella vida regalada pera allistar-se amb els garibaldins i lluitar, fins a la mort si convingués, per la Llibertat i per la Patria.

La despedida amb el séu ex-majordom fou una disbauixa de copes i d' oratoria que encara en queda record. Els brindis pera l' extermi de totes les teocracies hagudes i per haver, no tingueren compte. El moço no parava mai de dur-los ampolles i més ampolles, que al girar-se d'esquena ja eren buides.

Fins que, a l' últim els efectes naturals de aquell traguejar se deixaren sentir, i el pensament de que es veien per darrera vegada vingué a trencar-los el cor i semblá com si tot lo que havien engolit volgués eixir-los pels ulls en rius de llàgrimes, i cada punt se abraçaben sanglotant, am tan estremades demostracions, que fins i tot les taules del café se quedaven eternides.

L'endemá, el cap encara espés de la boirada, el senyor *Giovanni* pujava a la diligencia de Barcelona, ont havia d' embarcar-se, després d' haver traspasat per una miseria al séu ex-dependent la fàbrica de mistos, l' afició per la beguda i l' odi als tirans de tota mena. I així fou com en Gori Rabassa devingué fabricant, de trist jornalier que era.

A la primeria tot seguí lo mateix que abans, quan l' italià tenia l' negoci pel séu compte.

En Gori arreconava força moneda i ja gaire bé havia pres el jaient de deixar-se caure al café del Salau cada vetlla. Però més endavant, la gent que pera ell treballava, començaren a dir-se que, ben mirat, eren uns tontos de voler engreixar l'amo am llurs suades, podent afanyar-les en profit propi. Tot plegat feia menester ben poca cosa per emprendre aquell ram. I ara un, ara l'altre, tots s'anaven establint per llur compte. Aquell barri quedá convertit en formiguer de fabricants de mistos a la menuda, industria que, junt am la llatina d'espart, era el guanya pá de gaire bé tot el veinatge, compost de pobrissalla, dónes de món, gitanos blancs i d'auténtica gitanada, i tota mena de gent que vivia de miracle o de arts misteriosos que no s poden confesar davant la justícia.

En Gori no s desanimá per xó. Era sol: la séva mare havia mort en aquell entremig, poc temps després d'haver-se encarregat ell de la fábbrica. Sense dona ni fills a mentenir, molt seria doncs, que no se l'acampés, am lo que donguessin els mistos i algún dinerot que duia arreconat de quan el negoci anava en popa.

Ell mateix s'ho feia tot. Arreglava les pastes, partia ls tascons de teia, donava ls banys a les tires de cartró pera ls mistos d'esca, se engiponava les capsas, i, quan ja tenia bona provisió de mercaderia feta, sortia a vendre pels pobles i masos d'aquells encontorns, vogant tota la setmana amb el paquet a l'esquena fins al dissapte. Arrivat aquest dia, fes el temps que volgués, fos allí on fos i aixís caiguessin picaces, ell havia de tornar a casa. La nit del dissapte era santa per ell, era la festa consagrada als records, a la joia.

Tenia per costum deixar-se caure a la vila a entrada de fosc, el mocador am la mercaderia sobrera penjat a l'espatlla i un bon punyat de peces de dos a la butxaca. Oberta la porta i passada revista de la casa, buidava l'bossot damunt la taula pera contar lo que havia fet i separar-ne lo necessari als menesters de la séva industria. En acabat agafava una ampolla de l'armari cantoner i eixia de nou, arriant-se a la taberna més propera. Proveia de quelcóm pera sopar, se feia omplir l'ampolla de la canya mellor que tinguessin, i ja ningú l'tornava a veure més, fins el dilluns a primera hora, que reprenia l'seu rondar de poble en poble.

A poc a poc s'havia desacostumat d'anar al café. El dringar de copes i culleres, el soroll de les fitxes de domino, la remor d'aixam de les converses, els crits dels baladers que arreglaven el país o discutien la jugada, tot aquell enrenou l'amoïnava, destorbant les séves meditacions. Després, no hi tenia cap

company. Retret de natural i aixut de paraules, sempre s'estava sol i arreconat, sense bestreure en cap conversa, ni escoltar lo que deien els demés, fits els ulls en l'ampolla que anava buidant calmosament del got a la boca. Que n feia doncs d'anar al café? Tancat am pany i clau a casa séva ningú l venia a destorbar, cap soroll estrident trencava l curs de les gloriuses visions que passaven per davant dels séus ulls meravellats, en la quietut de la cuina solitaria.

Res d'aquest mon pot tenir comparança amb aquelles encantades fantasies: era un enlluernament de colors inconeguts d'ulls humans, una seguida maravella d'imatges gentils de somni de fada. I veus inoides cantaven dolçament en la séva ánima, mentres engolia a petits glops espaiats la canya de la ampolla, un braç de colze a la taula apuntant el front, l'altra mà sostenint el got que acostava reposadament als llavis am gest solemniat, de relligiosa gravetat, com si complís el misteriós precepte evocador d'un màgic ritual desconegut, la mirada vagament perduda en un recó de l'estancia que l'llum penjat en la lleixa no aclaría.

Cap baix, recullit, el rostre il·luminat de inefable beatitut, sense treure mai la vista de aquell ombrívol recó, quals tenebres transfiguraven als séus ulls radiantés aparences de prodigi, en Gori anava bevent, bevent, sempre inmóvil, sempre seriós, sentint en les entranyes el dolç reblaniment d'aquella hora de joia, única en la séva vida, i els ulls se li anaven dilatant, dilatant, extasiats pel miratge d'aquelles mai vistes maravelles.

En totes hi tenia principal intervenció l'italiá, el déu adorat den Gori. I totes acabaven sempre lo mateix: lluitant els dos heroicament pera deslliurar el mon de la teocracia, aquell diable de cosa que, estant seré, mai hauria pogut treure ben del cert l'entrellat de lo que era. Tant sols entre mig d'aquelles extraordinaries figuracions ho veia declaradament, se li presentava en forma clara i definida. Era una serpent, una espantosa serpent amb ales, llarga, llarga que no s'acabava mai, am dos ulls foguejants i bec d'aligot i unes urpes cargolades com garfis de romana. Si n feia de mal la monstruosa fera, ho deia bé prou el munt d'ossos de mort que tenia devora. N'hi havia de tota llei: de grans, de petits, de bestia i de persona. Més la séva hora era arribada: res podia salvar-la de pagar am la vida les séves horribles malifetes. Com sempre coratjós, muntat a cavall i vestit lo mateix que l'sant Miquel de la parroquia, am pitral i capell d'or, fandilletes fins a jonoll i sandalies vermelles, avançava l'senyor *Giovanni*, la llança apunt pera clavar-la en el terrible

EL DOCTOR

No es pas a casa vostra que vinc. Sabs que estic enfadat. Es possible aposentar-se en semblant indret, a l'ombra de les glaces, el cos i l'ànima travessat per aquesta tramontana d'hivern?

BRAND

No, pas l'ànima!

EL DOCTOR

Veritat? Vaja! En efecte salta a la vista. Diria-s que la vostra unió, contractada precipitadament, fa prova de força i de solidesa, en despit de la vella opinió que vol que les obres precipitades no puguin durar.

AGNÈS

Un bes de sol, un sol cop de campana i pera tot se desperta un bell dia d'estiu.

EL DOCTOR

Adéu! M'esperen a casa d'una malalta.

Acte Tercer

Tres anys més tart. Un jardinet de rectoria, tancat per una tanca de pedres i situat al peu d'una altura per la que s'arrocega el camí del fiord. El fiord, que s'véu al lluny, sembla estret, encaixat. La porta de la rectoria dóna a una escala que baixa al jardí. El dia declina.

En Brand s'está dret, a dalt de la escala. N'Agnes està assentada en un escaló.

AGNÈS

Mestre estimat, de nou veig ton esguard anar-sen ansiós més enllà del fiord.

BRAND

Espero un missatge.

AGNÈS

Estàs inquiet!

BRAND

Espero un recado de ma mare. Fà tres anys que l' espero , aquest recado , i no arriua! Aquest mati, he sabut que sa darrera hora se acostava.

AGNÉS (amb veu dolça i afectuosa)

Brand! Hasta sense recado, no deuries pas anar-la a veure?

BRAND (remenant el cap)

Si ella no sent pas remordiments, no tinc ni una paraula pera sostenir-la, ni un consòl.

AGNÉS

No es ta mare?

BRAND

No dec pas tenir ídols de familia.

AGNÉS

Ets dur, Brand!

tots: cap compromís feble! Un home es condemnat, si fa les coses a miges i no pensa més que am les apariencies. Cal qu' aquest precepte siga erigit en llei per actes i no per paraules.

AGNÉS (tirant-se a son coll)

Vull anar a on me conduexis!

BRAND

No hi ha pas cap costa tan aspre que no s puga pujar de parella.

(El doctor baixa la costa i s' atura a la entrada del jardí.)

EL DOCTOR

Eh! se venen doncs roncar columnes amoroses en aquest forat desert.

AGNÉS

Mon vell doctor! Com, ets tú! Entra doncs! entra depressal (baixa corrent i obra la porta del jardí)

AGNÈS

Ah! si nosaltres haguéssim d'esser jutjats amb aquesta mida, quina ànima escaparia a la condemnció?

BRAND

Ningú sab qui serà ferit. Més vet-aquí lo qu' es escrit am caràcters de foc per una ma eternal: «Sigas ferm fins a la fi, no s merca-deja pas la corona de la vida. Pera purificar-te no n' hi ha pas prou dels suors i de la an-goixa, cal encara el foc del martiri; si no pots certament serás perdonat; més si tu no vols, jamai!»

AGNÈS

Sí, aixó que dius deu esser veritat. Oh! fes-me assolir els cims ont tu pujes. Guia-m, guia-m vers tes celestials altures. Ma voluntat es forta, més feble es mon coratge. Sovint la angoixa m pren, me sento defallir i mon pèu fadigat aguanta pesadament al sòl.

BRAND

Vèus, Agnès, hi ha un manament donat a

BRAND

Pera tú?

AGNÈS

Oh! no.

BRAND

Ja t previnguí que l camí era aspre.

AGNÈS (somrient)

M' has enganyat. No ho es pas.

BRAND

Agnès, aquest aire es aspre i fred. Sen endú les roses de tes galtes. Gebra ton ànima delicada. Es una casa ben trista la nostra. Allaus i tempestes s' enfurcixen al voltant nostre.

AGNÈS

Si prò la gelera ns protegeix. Les allaus de la primavera passen per sobre el taulat de la nostra rectoria, sense tocar-hi.

BRAND

I el sol? No l veiem mai.

AGNÈS

Que si, sos raigs dolços i calents ballen per lla dalt sobre la cresta de les montanyes.

BRAND

Si, durant tres setmanes, a l'estiu, Però mai no baixen.

AGNÈS

(el guaita bé de cara, s'aixeca vivament i diu)

Brand, jo se lo que t'espanta.

BRAND

Ets tú que tens por.

AGNÈS

No, ets tú.

AGNÈS

Am tot encara hi ha duresa en ton amor.
Tú avans d'amoixar fereixes.

BRAND

Ho has experimentat, tú, Agnès?

AGNÈS

Jo, oh no estimat meu. Sols m'has imposat una tasca dolça i lleugera. Però jo he vist ànimes allunyades de tú, per aquest «tot o res» que ls hi demanaves.

BRAND

Aixó que l mon en diu amor no ho conec i no ho vull pas conèixer. No conec més que aquest diví amor que no s'atlebleix i no se apaga. Es dur, aquest, fins durant les ansies de la mort. En la montanya de les Oliveres, quina fou la resposta de Déu al Fill qui, am la suor al front, cridava i pregava a son Pare li allunyés el calzer de sos llavis? El reculà aquest calzer? No, filla méva! Li féu vuïdar fins la darrera gota

méva ànima, com un dolç raig de primàvera. Mai l' havia conegut fins llavors. No es mon pare ni ma mare qui l' haurien encès, ells que apagaven cada brasa sota les cendres. Ah! diria-s que tota la suma de tendresa secretament recullida en mon cor s' es feta aureola pera eirondar son front i el téu, oh ma volguda esposa.

AGNÈS

No es pas el mèu solament i el del nen, tots els fronts centellegen en aquesta gran família qu' es la nostra, els dels germans que el dolor ens ha fet, els dels fills que ns ha donat la desgracia, els dels nois que ploraven i els de les mares consolades, els fronts de tots els hostes que han prés lloc en tot cor i hi han trobat aliment abundós.

BRAND

Es per vosaltres que tot aixó s' ha fet. Aquest esperit de dolçor que m' ha penetrat, aquesta arca celestial es la vostra obra. Pera que una ànima abraci tots els essers, cal primer que n' estimi un de sol. Privat de tot, en la solitud, mon cor s' hauria endurit, patrificat.

BRAND

Tu amagues una angoixa dintre ton cor.

AGNÈS

Tu també, Brand.

BRAND

Tu tens vértic com si hi hagués un abim a tos peus. Veiam, parla, diga-ho tot.

AGNÈS

Si, a vegades tremolo: (S' interromp)

BRAND

Tremoles? Per qui tremoles?

AGNÈS

Per n' Alf.

BRAND

Per n' Alf?

AGNÈS

Tu també?

BRAND

Si, a moments. Més no, Déu es bòi No vol-
drà pas pendre-us-el. El meu Alfèl! Veuràs:
acabarem per veure-l gran i fort. A ont es?

AGNÈS

Dorm.

BRAND (guaitant per la porta entre-oberta)

Guaita. No sofreix pas en dormit com feria
un nen malalt. Vèus sa maneta gragona?

AGNÈS

Sí, prò ben pàlida.

BRAND

Ben pàlida, sí, prò això passarà.

AGNÈS

Dorm ben bellament; aquest bon sòn el re-
confortarà.

BRAND

Que Déu té proteigeixit! Dorm i desperta-t
fresc i àgill (Tranca la porta) Vosaltres dos, heu
introduït la pau i la llum en la méva obra.
No hi ha pas proves ni inquietut que vosal-
tres no m' allegeriu. Vora téu mai he sentit
afeblir-se mon coratge, i de sos jocs de cria-
tures ben sovint hi he tret forces. Havla ac-
ceptat ma vocació com un martiri, pro, des-
prés d'aquest temps, quina transformació!
Com he sigut ditxó; en mos esforços.

AGNÈS

Sí, Brand, prò tu mereixes aquesta ditxa.
Oh! has sofert i lluitat! He vist tes penes i
tes fadigues i tes llàgrimes de sanc vegades
en silenci.

BRAND

Es veritat. Prò tot aixó m' ha semblat lleu-
ger de portar. Am tu l' amor ha entrat en la

monstre. Com tremolava en Gori, en aquells moments!—Perque n' estava ben segur d'esser ell mateix, am tot i aquella figura de cavall que tenia— ¡com tremolava de veure-s tan aprop la mala cosa! Renillant esfereit, suant d'engunia tot el cos, s' aixecava de potes enlaire, am l'intent de fugir camps a través, sense fer cas dels crits am que l séu cavaller l' encoratjava. Llavors l' italiá clavant-li cop d' espolí, que sentia talment en la carn viva, el feia acostar per força a la serpent; i aprofitant el petit punt que ella obría l formidable bec pera engolir-los, li enfilava la llança gorja endins. La mala bestia feia un udol que eneriçava ls cabells de sentir-lo; una extremitat removía el séu cos, i la visió s'anava esboirant, mentres en Gori, cloent els ulls a poc a poc, queia de cap damunt la taula, i el llum, aixut del tot, semblava que senglotés penjat en la lleixa, fins que l' agónic flam se desprenia del blè, fonent-se en la negror de la cuina silenciosa.

No s despertava fins al diumenge cap al tart, cruixit d' òssos i amb el cap espés de la passada terbolina. Un cop oberts els ulls i ben estirats cames i braços pera desentumir-se les conjuntures, primer de tot s' aclaría l' enteniment, rabejant-se cara i clatell amb una bona galleda d' aigua fresca. Després, segons com estava de mercaderia, feia l paquet de la setmana o amania lo menester pera fabricar-ne de nova; menjava en acabat un bocí, bevia una tirada, i a jaure fins el dilluns, que reprenia la feina.

Sempre s' ho feia caure bé de tenir mistos per un parell o tres de mesos cada cop que s posava a fabricar-ne. I era tant lo que ho duía ben amidat, que, día ençá, día enllá, gaire bé sempre tallava just. Dues setmanes treballant dintre casa, i després a correr món.

Ni temperis ni soleiades l'espantaven. Amb el paquet a coll, coberta la testa d' una gorra enxarolada, que en tots aquells volts no sen veia de pariona, sabataces ferrades de pastor i brusa en tot temps, sense més abrigall que un senzill tapaboques quan feia més fret i amb un paraigàs vermell sota l' aixella pera resguardar la mercaderia de mullena en diades de pluja, en Gori voltava d' un cap a l' altre de setmana per tots aquells pobles i masies de la comarca, sempre seriós, sempre callat, sense dir mai més paraules de les necessaries i no dient rè si no 'l preguntaven.

Mal que havés d' anar seguidament per hostals am la vida que feia, mai s'embranchava en tavoles de beure i menjar, mai prenía fóra de casa més d' una copa, per molt que len preguessin. La tentació prou era forta, prou li guspirejava en els ulls amb un llampegueig ardent desig, sota el barder de les folgades

ceies! Més amb un esforç de voluntat l' ofegava tot seguit i remerciant amb un ¡viva! sorrut, que semblava sortit d' ignotes fondaries, s' allunyava del perill anant-sen a fer la ronda pel poble, si era de clar o a colgar-se sota ls llençols si havia sopat i es quedava a dormir lluny de casa. I així feia l cor fort tota la setmana, lluitant heroicament contra les males arts de l' enemic que li posava paranys de tota mena.

Instintivament tenia l pudor, la susceptible delicadesa de les grans passions. Li hauria semblat que era profanar les dolces beatituds de les séves figuracions glorioses, entregar-s' hi entre mig de gent grollera que no podia imaginar-les tant sols, que les hauria interrompudes am crits i canturies innobles. Ell necessitava gaudir-ne am tot repós, li feia menester pera abandonar-s' hi el reculliment solemniat de la nit, d' aquelles hores somnioses en que sembla talment sentir-se passar el silenci, covant sota les séves flonges ales quelcóm de misteriós, quelcóm de sobrenatural apunt d' esclatar en les entranyes de l'ombra mare dels prodigis. I de llarg a llarg de la setmana resistía coratjosament la temptació, refusant amb heroica indiferencia la bona cara que li posaven els rengles d' ampolles faixades de virolats colors dalt dels prestatges, l' ullet d' inteligencia que semblaven fer-li ls carretells am la lluisor de llurs aixetes, esperant que arrivés aquella hora joiosa del dissabte a la nit, tota enriolada de clarors d' ensomni.

Anys i més anys seguí fent aquesta vida retreta, concentrada, uniforme, sense altres incidents, sense altres expansions que les solitaries festes setmanals en la fumada cuina, flor de poesia de la séva existencia. I aixís anà envellint, sempre callat, sempre reclós en ell mateix.

Am tot i estar a la ratlla dels seixanta encara era fort com qualsevol jove, encara feia jornades de vuit i deu hores de camí sense ressentir-sen extremadament; encara donaven goig de veure-l passar tant decidit, la séva escardalena figura una mica encorvada pels anys, la gorra de xarol encasquetada fins els ulls, deixant sortir cendrosos plomalls de cabell tot l'entorn, el paquet dels mistos penjat al muscle i el paraigàs vermell sota l' aixella, fent carrisquejar el sòl amb els claus de les séves sabataces.

No cridava com els altres marxants la mercaderia: Alló era contrari a la nadiua dignitat del séu natural. Encara que havés tingut la certesa de no vendre res, se n'hauria guardat, de baladrejar com esmolets i adoba-cocis pera fer sortir les dones de sa casa a les finestres. Tot lo més que feia era tustar a les por-

tes dels parroquians que tenia assalariats, advertint la seva presència amb un crit de —manca res, mestreça?— discret i aixut com ell mateix. I ho tenia tant per la mà, sabia tant bé lo que gastaven de mistos a cada casa, que gaire bé sempre la seva pregunta coincidía am l'acabament de la provisió que n'eren feta.

Però darrerament fins de preguntar se s'es-talviava. Les dones ja estaven a l'agoit esperant-lo, i encara no l veien ja l cridaven.

—Gori: ne deixareu tantes dotzenes de paquets de teia i tant de les capsos grosses, si us plau.

—Prou,— feia l'home descarregant-se i amanint lo que demanaven.

—N'hem de proveir, sabeu? Ara diu que costarán molt més i no n vendrán sinó ls estancs, de mistos.

—Deixeu dir! Si un hagués de creure tot lo que s diu!...

—Bé, bé,— feien les dones! pel que pugui venir, val més tenir-ne un bon arreplec. Es tant murri el govern! No més procura treure d'allà on pot.

En Gori arronçava les espatlles, brillejant-li en els ulls una espurna de rialla maliciosa; am tota calma tornava a nuar el mocadorac de cuadros moradencs, se l penjava al muscle i, girant l'esquena sense altre comentari, s' allunyava rient de part de dins.

Vés que li explicaven aquelles bonifacies: Que vol dir el govern? Ni la mateixa teocracia, aquell dimoni de cosa que havia d' esser quelcom de molt poder, segons lo que s deia

altre temps el senyor *Giovanni*, li podria llevar mai el dret de vendre mistos.

Ja li donava un xic de mal de cor, per xó, sentir per tot arreu la mateixa sonada. Semblava que la gent s'hagués concertat expressament pera fer-li creure aquells embolics: tot-hom proveia com si mai més haguessin de passar mistaires.

Si aquella fuga durava quelcom més, els mistos que havia fet pera quatre mesos de venda encara no li abastarien pera un de sencer. Cada vespre s veia en la necessitat de tornar a casa perquè li buidaven el paquet. I l'home sentia certs moments de vacilació, dubtós entre creure o nó creure lo que s deia. Més era tant ferma la seva confiança de que ningú li podia privar de guanyar-se la vida a la seva manera, li semblava tant imposible que s mudessin les coses de com havien sigut fins aleshores, que tots els seus duptes s'esvanien, quedant-se, a la fi, fermament convençut de que, totes aquelles presses a comprar mistos, era sols que la gent s' havia entés pera fer-li creure les embusteries que s'eren tramats i posar-lo en roda.

—Ja són ben ases, també! — se deya entre si mateix quant hi pensava. — Sembla mentida que gent aciensada mati l' estona am semblants bestieses.— I, brandant el cap amb un somriure de llastima bondadosa, —massa bon temps! —repetia.— Masa bon temps es fot això!—

J. POUS I PAGES.

* * *

Oh, temps feliç, florida juvenesa

adéu, adéu!

ja l vent gelat i humit de la vellesa

glaca l cor meu.

Somnis d' amor, de gloria i benhaurança

com heu fugit!

hasta tú, mon consol, dolça esperança

t' has esvait.

Retut pels anys soc ja vella desferra;

arbre ressec que l fort mestral ajau.

Tu, soletat, que l cel ets de la terra,

vina a donar-me ta dolça pau!

JOAQUIM BONET

La Quádriga

*Les boques fumejants, cobertes de brumera,
els forts narius oberts a l' ampla aspiració,
les cues fuetejant la ferria davantera,
les gropes relluïnt del sol i la suor,*

*dins nuvols fulgurants de blanca polsaguera
s' avença a tot galop l' estol del vencedor;
té un revolar triomfal la vívida crinera;
té un còs de semi-déu l'intrèpit conductor.*

*Se torcen com un arc, vibrant, les corves dures;
els muscles, esculpits, detallen les juntures;
superbs, hardidament, s' empinen els pitralls.*

*Corona els colls nervuts, una esplendor divina;
i el ritme lluminós qui els moviments combina
cisella una vivent estrofa de cavalls.*

GABRIEL ALOMAR.

Cap-vespre

A ma volguda amiga Na Francisca Torrent.

COM sempre, aquella tarde la malalta s' estava darrera l balcó de la séva cambra. D' ençà que començaren els dies tristos que ja no sortia ni un instant de casa séva. ¡Quina feresa li feia a la pobra noia aquell hivern tant trist que entreveia! ¡Qui ho sap si en veuria cap més de primavera!

Aquella tarde estava més abatuda que de costum.

Prenia la feina de la panera amb intenció forçada de trevallar i sense donar-hi ni un punt la tornava al mateix lloc. Volia llegir i el llibre li relliscava de les mans.

Quan el carrer començà a animar-se am les criatures que sortien dels col-legis, fent parada per jugar avans d' anar a llurs cases, ella s' apropà més als vidres i començà am sa imaginació els mateixos jocs.

Poc a poc va deixar aquell fondo posat de tristesa i a voltes reia de les victories dels uns o bé li feien gracia les derrotes dels altres i de la contemplació d' aquells infants van anar fent passada en el séu pensament tots els dies del séu recort: quant ella era de la séva edat mateixa; quan ja més grandeta se preparava am les séves amigues del séu mateix temps per fer la primera Comunió; quan ja havia teixit mil il-lusions qu' ara no més, veia esfullar-se...

Ja no se ls guaitava aleshores. Pensava amb el passat que tant felix l' havia feta i tot d' una tornà a posar-se seria. Pot-ser entreveia un avenir ben diferent del qu' ella volia esperar.

Quan aixecà el cap altra volta, tot el carrer estava desert. No se hi veien més que algunes persones que passaven depressa i que li eren del tot indiferentes.

Ella, lo que sentia era haver perdut una part dels jocs de la mainada per entregar-se a les séves meditacions que la posaren de mal-humor altra vegada.

El cap-vespre anava apropant-se depressa. Aquesta era també una hora que estimava forsa i li portava records agradables de l' estiu. De prompte s' aixecà i va asseure-s al piano, més sos dits se negaren a arrencar cap

melodia: li faltava completament aquella agilitat qu' en altres temps prou posseia.

La pobra tísica, deixant el piano, tornà a ocupar son sitial al costat del balcó, veient més clar que mai la fi que li esperava.

Llarc rato restà quieta mirant fixament el Cel, on començaven a entreveure-s el primers estels. Allavors al baixar la vista, el carrer ja no li era tant indiferent com avans. D' un cantó n' eixiren una parella d' anamorats que am pas reposat anaren seguint fins a la casa del davant. Allà s pararen i enraonaren llarga estona.

Els ulls de la malalta anaren animant-se; per ses galtes flagues i grogues hi passà un vel rosat i aquells llavis secs i esmortuits se mogueren, com si volgués ajuntar-se a la conversa dels enamorats ajudant-els-hi a formar els llurs castells per l' avenir.

—¡Si devien estimar-se!—La malalta se ls guaitava i somreia. Ell li deia paraules a l' orella; paraules que no podian arribar-hi fins al balcó de la pobra tísica, més que ella les pressentia clarament.

¡Qui sap si ella també n' havia sigut algún dia d' estimada, com aquella del carrer!

Pot-ser la séva malaltia era tant sols una desil-lusió. Quan l' enamorada se mirava á son aimat amb una plena confiança, el somriurer dels incréduls adornava sos llavis esmortuits. Va despedir-se la parella i la pobre tísica quedá altra volta sola am les darreres ombres del cap-vespre.

Va mirar com s' allunyava ell, i com la noia desde el portal se l guaitava fins a perdre-l de vista, pujant-sen després escala amunt.

La malalta quedá uns moments pensant en la sort que pot-ser esperava an aquells aiments desconeguts. Després, esguardant tot el llarc del carrer, sos ulls toparen am les dugues rengleres d' arbres qu' el vent fret de Novembre acabava de deixar despullats de ses fulles, i qualcunes llágrimes anaren relliscant per ses demacrades galtes.

Volgué demanar llum doncs la foscor l' havia corpresa; més en aquell moment la veu se li quedá ofegada per una glopada de sang que s' escampá per la blancura del vestit.

MARIA DOLORS CORTADA.

Dos Amors ⁽¹⁾

Novela

(Continuació)

—¿Un recado m' ha de donar?—féu en Nasi am veu mig apagada.

—Sí, senyor. Temps há que m' ho deia que l dia que vosté tingués de venir a casa, l'avisés.

Ell anava a dir que no la coneixia, però no gosá, i soptadament s' apressá a dissimular son intent reprimit.

—Bé; ja deurá tornar.

—¡No n faltaria d' altra!—feren tots. Ell, però, estava segur de que no tornaria. Havía endevinat el poema d' aquella ánima delicada, am sols el soptat encontre. L' estimava, no hi havia dupte, però li mancava esperit pera fer-se ben séu el cor de l' adolorit seminarista. Ell ho conegué prou, i considerá ja la lluita mig guanyada; més experimentant una lléu contrarietat que s'aniria engrandint, potser, dies a venir.

Quan, deixant la vella ciutat montanyenca, caminava amb el company cap a la séva terra, ja no sentia la gaubança del dematí, que lfeia saltar com un minyó dels que anaven a es aules de Gramática; havia esdevingut un cos automàtic que deixava enrera el séu cor, la séva ánima... la séva propia vida i tot.

IV.

ERA cap al tart d' un dia rigorós d' estiu, quan en Nasi arribava a les envistes de Rupít, poble assegut a la cimalla d' un turó roquívól. L' aire dolç que feia moure les herbes, les flors i ls arbriçons d' aquella afrau, encantada, que anava a dormir-se am les remors de les fonts i torrenteres, batia a la cara del malaltic minyó, apaibagant-hi l' ardentor d' un sol xardorós que havia copsada tota la tarde, pujant i baixant per aquelles accidentades terres ont esperava trovar-hi l remeiós conçol per la ferida del séu cor que encara brollava, produint-li una anyorança agredolça d' unes altres montanyes més altes roses que am la fredor de llurs néus havien encesa la flama d' un amor suau; amor que s' abrandá als besos d' una primavera esclatanta d' olors, de llum i de vida. Ell confiava que en les soletats platxerioses que aleshores resseguia, l' ideal de tota sa vida esborraria aquella taqueta rosa, i una alenada d' esperança l' inondava de ple; i avençava, avençava atret per l' aplec de cases de negrenques parets, totes a l' ombra de l' airós campanar, i aspirava l' aire sanítós que l' afalagava,

mentre l perfume que s desprenia dels marges florits semblava talment que purifiqués d' angoixa la séva ánima. La rogenca claror del crepuscle donava un tó atractívol al poblet solitari, i pels caminals i corriols de la costa anaven entrant-hi ls fills del trevall, cançats de les aclaparadores tasques camperoles, frissant els més pera retrovar en les tendrors de la familia l desitjat repós.

Anava per enfilear la costaruda drecera, i l soptá la remor agradablement pressen tida de la font que semblava trenar la balada dels séus somnis que glosava l rossinyol a la branca d' un cirerer engalanat de verdor. El so-roll de l' aigua al caure al clotoll de la font li féu venir desitjos de refrescar-hi sa gola forsa aixuta pel cançament i la soleiada. A l' arribar-hi, el clos de la font era un paradís en miniatura: els ramatjes dels arbres formaven un sostre de fullam atapaít; un pedriç tapiçat de molça convidava al repós i una munió de floretes clapejaven els marjals d' herba tendrívola. Una noia d' ufanosa morenor omplia al regalim de la canal son cantaret d' argila; lleument inclinada per l' acció d' aguantar el canti, ses formes s' accentuaven dins de la roba lleugera que les cobria; sos cabells negres a rinxos abundosos se li esbullaven cap al rostre que s' acarminá am la soptada arribada del seminarista, i son pit, am seguits moviments denunciava la força floridora d' un cor apassionat que s' abocava als ulls hermosos com cercant aon depositar el devassall de sentiment que la inondava.

—Déu vos guardí!— féu en Nasi am la mirada baixa i sense experimentar la més lleu sensació tot asseient-se al pedriç.

—Bones tardes!—respongué la noia, apartant-se del broll de l' aigua i trencant quatre branquillons fullosos de vern am que cubrí l canti tot rosat per l' aigua regalada. I veient que l minyó s' apropava al raig de la canal en actitud de posar-hi ls llavis, s' apressá a allargar-li l canti enramat, un xic sofocada.

—Si sou servit?

—Bona minyona—l prenent-lo de ses mans, féu una tirada llarga i a tot pler. Les gotes que traspuaven per les fulles li perlejaren tot el davant de la negre sotana. En aquella posició ella se l contemplava afanyosa, i se li entreveia com una recança que sentís de queaquell jove no fos cullidor i s' hagués de consagrar al servèi de Déu. Aixó fou per breus instants, doncs de sopte i quan li tornava ell agrait el cantaret, fou presa d' un relligiós respecte envers ell.

—Ara, mercès pel favor—

—No val la pena.—l emprenent el corriól afegí:—Adéusiau!—Peró ell, tot de sopte, li preguntá si al poble hi havia hostal.

(1) Vegi-s els nombres 13 i 14

—¿Que no anèu a la Rectoria? Si acás jo os hi puc ensenyar a tots dos llocs, sens trencâ el camí de casa.

—Tant se val, doncs; tota vegada que no es molestia ni destorb!...

—Aixó plá!

I sen anaren; ella al davant amb el canti brandant en sa mà dreta; resplandenta de salut i de vida; ell seguint d'esma com que la aparició de la noia li hagués trencada la estela de sos somnis i encants. A miya costa ja fosquejava; poc avants d'arribar a les primeres cases la campana brandá l'*Angelus* am tó solemniat; la veu del bronze repercutí pels fondals de vora l poble. Ell se descobrí i resá baixet i devotament l'oració del capvespre.

Els carrers eren casi deserts i atollats en la fosca; pedregós com es tot el sòl, llurs petjades ressonaven; en Nasi tenia d'anar am compte per no relliscar am la esmoladiça de palets. Passaren per davant de la vèlla Iglesia, a on féu ell una lleugera reverencia; de cop entraren en un clap de carreró que rebia claror d'una casa negrenca d'aspecte espaiós. Arribada que fou la noia enfront l'ampla portalada, s'aturá i girant-se en rodó féu senya am la mà:

—Mirèu: ací hi há l'hostal— i acostant-se al llindar, mentres en Nasi acabava d'arribar, cridá am graciosa veu:

—Tresona! Tresona! Mirèu que os arriba un foraster.— I sens esperar resposta seguí l camí.

—I ara, tantes mercès i mil perdons.

—¿Volèu callar?

—¡Ola! Ets tu Riteta?— féu la hostalera sortint per la finestra de sobre l'entrada i torná a ajustar desseguida, apressant-se per baixar a la botiga.

—Vaja, santa nit i moltes — torná la noia girant-se am l'estudiant que ja s'havía assegut al banc de vora la porta.

—Santa i bona que Déu ens la dó— respongué en Nasi, bo i traient-se l mocador i aixugant-se el front que la suor humitejava.

I la minyona, amb una mica més d'aire, guanyá la pujadeta del Fossar, perdent-se per entre la tenebró dels carrers del poble.

V.

AMB aquell trenc d'aubada tant espléndit se despertá en Nasi: la pensa asserenada per un sòn dolç i reparador. La cambra que donava a llevant s'enriolava amb els primers raigs del sol que brunyía ls mobles vèlls però curiosos que la omplien tota: la caixa nuvial de primitiva esculptura, era al béll enfront del llit que sentia a bugada; més enllanet, tocant casi a la finestra, la ventruda calaixera regnava, am sa antiga escaparata

guardant la Verge Dolorosa voltada de rams de flors trevallades al paper i a la roba; mides de la Mare de Déu del Port, testimonis i conhortes en els tranzits difícils am que havien vingut al mon alguns fills de la casa; ampolletes am forma de carbassa vinera plenes d'aigua de Sant Salvador; i per les parets emblanquinades de fresc alguns cuadros d'estampa antiga am marcs més antics encara. L'estudiant, avans de saltar del llit, passá bélla estona aguantant aquells vestigis de passades generacions que am tant cuidado conservaven la bona gent de la casa; després sos ulls pararen al capdevall del llit i seguiren la llenca de sol que anava guanyant les ratlles del virolat cobridor, i una xardor forta l'invadí tot a l'arribar-li als braços arremangats; les sancs corregueren per les embussades venes, onada de vida que l féu sortir de l'ensopiment agradívol en que s'breçava; fent avall la poca roba que l cubria arronçá les cames, girant-se d'una revolada cap a la espona esquerra quedant assegut; se mig-vestí i calçá, faltant-li temps pera correr a la finestra a obrir-la de bat a bat; el soptá una aleanada frescoia que l féu extremir de cap a peus, obrint bé la boca i aspirant a plè pulmó l'aire sanítós d'aquella esplendent matinda. Bon punt passat el primer engegament de llum, planá la mirada al séu enfront. Una vall florida, vòltada de serres alteroses, el captivá de plè; si a l'esplatjar arréu la vista, el tò vert clapejant als rocosos paratjes, encisava ls séus sentits, a l'aixecar-la per reposar en la contemplació de les belleses de la terra, un cel blavíssim l'acabá d'ubriagar empeltant-li la dolça pau de les montanyes, no arribant-li cap nota del concert mondanal que trasbalça les ciutats i viles de per avall, com més s'acosten al clos de les fibroses lluites de la vida moderna.

Cap al cel semblava que la dirigís la mirada, com per endreçar la oració matinal al suprem Creador; tot seguit, la torná vers la terra fecondisada per una deú de llum i de sava que la feia resplandir sobiranament, i s'hi encantá faltant-li ulls pera ficár-se-la ben endintre séu, d'una manera que mai més se li pogués esborrar. Cap al nord, fent-li de capsalera gegantina, contemplava les montanyes del cantó d'Olot, dominant en primer terme l Puigsacau; cap a la dreta, la serralada del Far i les cingleres de Portabarrada, somriguent com un blanc tudó que s'abeura cap a la vorera del Ter, el poblet de Susqueda, fent-li d'arc triomfal d'entrada l'atrevit pont romá; cap al Sud i a la esgairada, l'atreia l'aturonat afrau de Sant Joan de Fábregas, am la isolada Agüiòla com dit de gegant assenyalant la blavor del cel; cap a la esquerra dominava

grant part del Collsacabra am son embrancament amb els toçals de Taverit que s'enfonzen per la part de Sau, engrapant l'enorme Falconera; i enllà d'enllà, endevinava l'Collsabena i les calmes de la verneda de San Pons, encantades per les graderes de Vilanova de Sau. No l'havia mai somniada una grandiositat com aquella, i com que per altra part, el tracte de la bona gent de l'hostal li plavia prou, decididament determinà quedar-s'hi.

(Seguirà)

Publicacions rebudes

La il·lustre Casa de Ramires

Novela por Eça de Queirós.—Versión castellana de Pedro González-Blanco.—Madrid.—Libreria de Fernando Fé.—Preu 3'50 pessetes.

Los frailes en España

Por Luis Morote.—Madrid.—Libreria de Fernando Fé.—Preu 2 pessetes.

Andrés Cornelis

Novela por Paul Bourget.—Versión castellana de Carlos de Ochoa.—Madrid.—Libreria de Fernando Fé.—Preu 3'50 pessetes.

DEL HOSPITAL.—El libro de la vida doliente

Por M. Ciges Aparicio.—Madrid.—Preu 3 pessetes.

De la casa Fé de Madrid hem rebut aquests quatre volums, que remercièm prometent ocupar-nos-en detingudament aixís que ns llegui.

* * *

En el Magreb--El-Aksa

Viaje de la Embajada Española á la Corte del Sultán de Marruecos, en el año 1900, por Rafael Mitjana.—Un volúm de 305 planes, preu 1 pesseta.

ITALIA.—En la Ciencia, en la Vida y en el Arte
Por el Dr. José Ingenieros, Catedrático en la Universidad de Buenos Aires.—Un volúm de 232 planes, preu 1 pesseta.

Obras Filosóficas

De Diderot.—Un volúm de 206 planes, preu 1 pesseta.

Marco Aurelio y el fin del Mundo Antiguo

Por Ernesto Renan.—Traducción castellana de José Luis Fernández.—Dos volúms de més de 200 planes, preu 2 pessetes.

De tot cor remercièm an els Srs. F. Sempere y C.^a de Valencia, l'envio d'aquestes quatre obres, de les quals en ocuparem properament am la detenció que s mereixen.

Primer «Petit Concours» de EMPORIUM

PUBLICACIONES REBUDES

N.º 1: *Precursor o maniac*.—2: *D' Alaró a Son Forteza*; L: que n' es de bella Mallorca.—3: *Les ànimes que hi veuen*; L: Estudi.—4: *Evocació*.—5: *Nocturn*; L: Del bosc.—6: *Tranzit*; L: D' altre temps.—7: *Del Dolor*; L: Sacrifici.—8: *La Resclosa*; L: Barcelonina.—9: *Jornada d' artista*; L: *.—10: *Sense Vida*.

A més s' han rebut dos composicions que per venir firmades no poden entrar a concurs.

El Jurat Calificador el formen:

Joan Vergés i Barris.—*Miquel Roger i Crosa*.—*Enric Bosc i Viola*.—*Joan Linares i Delhom*.

En el número prop-vinent publicarem el veredict, e,

Palafrugell 28 febrer 1906

El Redactor en Cap,

JOAN LINARES I DELHOM

Estampat a can Joanola i Ribas, 5. Sebastiá, 29, Palafrugell II

ILUSTRACIO CATALANA

Un any 30 pessetes = GRANS REGALOS per valor de 30 pessetes

LA SUSCRIPCIO DE 1906 SURT DE FRANC

JA HA SORTIT

PILAR PRIM

NOVELA DE
NARCIS OLLER

5 PTES. PRIMER REGALO als subscriptors de la ILUSTRACIÓ CATALANA

FRANCESC CANET

Llibreria - Revistes - Diaris

2 = Pujada al Castell = 2 * FIGUERAS

Francesch Marull

PALAMOS

Representacions i Comissions * Agent de Segurs Contra-Incendis, Maritims i de Vida * Venda d'objectes pera la fotografia * Admissió de treballs d'impremta i d'encuadernació * Suscripcions a periodics i Comers de llibres.

A Torroella de Montgrí

S VEN L'ACREDITAT

COLEGI TORROELLESE

Per retirarse de la
ensenyança son Director-propietari

* D. BARTOMEU SALA *

Bierge y Casals

* Rech, 10 - BARCELONA *

CONSERVAS QUESOS y MANTECAS

La casa que más exporta al Ampurdán

ESTABLIMENTS FARCY & OPPENHEIM

Societat Anónima Francesa am capital de 3,500,000 francs

Cotilles C. P. a la Sirene

PARÍS - SAN SEBASTIÁN

Agent de venda: Joan Fonolleda, = 2, Pelayo, 2 = Barcelona

FUMADORS

PER CONSERVAR

LA SALUT

DISPONIBLE

Fumeu el Paper SIMO

MASSANÉS I PUJOL

PRIMPESA 27. - BARCELONA

Conserves * Formatges * Mantegues

La casa qu'exporta menys a l'Ampurdá

Dirigir-se al seu Representant JOAN FONOLLEDA
2.-Pelayo 2.-BARCELONA

PASTES D'ALIMENT PERA SOPA a base de GLUTEN

MAGÍ QUER BARCELONA

Els expendedors d'aquestes pastes tenen la garantia de no esser multats per vendre adulterats

S'envien mostres i preus a qui ho demani.
Dirigir-se al seu Representant JOAN FONOLLEDA
2.-Pelayo-2.-BARCELONA

